

Stephen R. Shalom och Dan La Botz

Vilka lärdomar från Vietnam är giltiga för Ukraina idag?

New Politics 23 januari 2023

Artikelförfattarna argumenterar för att den amerikanska vänstern, som för 50 år sedan stödde vietnameserna kamp mot USA, nu bör ta ställning för Ukraina mot Rysslands invasion.

Protest i Spanien 24/2 2022

USA:s krig mot Vietnam erbjuder en ganska likvärdig analogi till Rysslands krig mot Ukraina. En analogi är förstås inte en exakt motsvarighet. Det finns många skillnader mellan de båda fallen. Men det finns tillräckliga likheter för att man ska kunna dra en del användbara slutsatser. Både Vietnam och Ukraina hade varit kolonier, och både USA och Ryssland är supermakter. I båda fallen ställer kriget många moraliska, strategiska och politiska frågor som kräver att vänstern tar ställning.

Antikrigsrörelsen för Vietnam under 1960- och 70-talet blev en vattendelare i det globala motståndet mot ett orättfärdigt krig. För många av dem som mognade politiskt under de åren var detta en livsavgörande händelse. För många av dem som följde efter blev oppositionen mot Vietnamkriget prövostenen för framtida antikrigsaktiviteter.

Kriget i Ukraina fungerar som en liknande vattendelare för dagens aktivister.

Att göra jämförelser

I båda fallen Vietnam och Ukraina inledde en supermakt ett aggressionskrig mot ett mindre land och underskattade det senares motstånd.

I båda fallen agerade angriparen i strid mot internationell lag och moral och orsakade fruktansvärd skada på civila och deras grundläggande livsbetingelser.

I båda fallen försökte angriparen förneka en tidigare koloni dess självbestämmande, genom att upprätta en marionettregim eller genom att annektera vidsträckta delar av dess territorium.

I båda fallen bistod andra makter med vapen och annan hjälp till offret för aggressionen, men utan att involveras direkt i striderna. Dåvarande Sovjetunionen och Kina försåg Vietnam med

massiva mängder av militär hjälp, utan vilken Hanoi inte kunde ha överlevt USA:s framfart. Washington och dess allierade har gjort detsamma för Ukraina.

I båda fallen fanns en historia av kolonialism. Frankrike koloniserade Vietnam under mer än ett århundrade och utvann ett ekonomiskt överskott av landets naturresurser och genom exploatering av bondebefolkningen. När Frankrike drog sig tillbaka 1954 gick USA in och försökte upprätta en nykoloni i söder. Samtidigt styrde tsarregimen över Ukraina i hundratals år, vilket följdes av många årtionden av sovjetiskt styre, med bara ett kort mellanspel av verkligt oberoende under det tidiga 1920-talet. Det sovjetiska förtrycket nådde en fasansfull höjdpunkt under mitten av 1930-talet när Stalin organiserade den systematiska utsvältningen av ukrainska bönder under *Holodomor*.¹

Under 1960- och 70-talet, när den amerikanska vänstern konfronterades med den vietnamesiska frågan, utvecklade den några grundläggande principer som kom att styra dess handlingar. En grundläggande princip för antikrigsrörelsen för Vietnam var att ett land som invaderats av ett annat har rätt till självförsvar, och detta innefattar rätten att ta emot vapen utifrån för att möjliggöra detta självförsvar. Inte vid något tillfälle uppmanade antikrigsrörelsen Sovjetunionen eller Kina att sluta förse Nordvietnam (DRV) eller Sydvietnams nationella befrielsefront (FNL) med vapen. Det stämmer att sovjetiska och kinesiska vapen bidrog till att förlänga kriget jämfört med om DRV och FNL hade tvingats vädja om fred. Men vänstern värderade inte fred högre än rättvisa. Vietnameserna ville förstås ha fred, men de hade tagit till vapen eftersom de inte var villiga att ge upp sin nationella självbestämmanderätt. Vänstern i USA ansåg att det var vietnamesernas sak att bestämma hur mycket de var villiga att offra för att få ett slut på striderna. Inte ens pacifisterna i den amerikanska fredsrörelsen organiserade demonstrationer som krävde att FNL skulle lägga ner vapnen eller att deras vapenleverantörer skulle upphöra med sina sändningar.

Denna inställning, att stöda vapenleveranserna till Vietnam, var inte utan problem. Varje gevär som producerades innebar minskade resurser till sociala behov. Varje mobiliserad vietnamesisk soldat betydde att ännu en familj berövades ett barn i blomman av sin ungdom. Varje minut som kriget pågick innebar en förlängning av lidande och umbäranden. Men priset för kapitulation var också högt, och om vietnameserna bedömde att priset för kapitulation som högre än priset för att fortsätta kämpa, så var det inte den amerikanska vänsterns sak att säga nej eller förneka dem rätten att ta emot de vapen de behövde för att fortsätta kampen.

Problemet med förhandlingar

Många i antikrigsrörelsen för Vietnam krävde att USA:s regering skulle upphöra med bombningarna av Nordvietnam och inleda förhandlingar. En grupp, Negotiations Now! [Förhandlingar Nu!] – som leddes av framstående liberaler som Arthur Schlesinger Jr, Joseph L. Rauh från Americans for Democratic Action och John Kenneth Galbraith – representerade ”högern inom fredsrörelsen”. Men de radikala delarna av antikrigsrörelsen förstod problemet med att kräva förhandlingar. Radikalerna var starkt influerade av teoretiker som Howard Zinn och Noam Chomsky.

I sin bok från 1967, *The Logic of Withdrawal*, förklarade Zinn:

”USA kan alltså inte vinna något för Vietnam genom att förhandla *och bör inte vinna något för egen del*. Eftersom detta land inte har något att göra i Vietnam har det ingen moralisk grund för att förhandla sig till någon rätt för egen del – definitivt inte militärbaser eller trupper; Vietnam har fått nog av det.

¹ *Holodomor* syftar på svältkatastrofen i Ukraina 1932–1933, då över 3 miljoner dog (vissa anger att det rörde sig om 7 miljoner),

Det finns ett inneboende fel i idén att USA ska delta i förhandlingar för att avgöra Vietnams framtid. Vi är en utanför stående makt, och det faktum att vi har översvämmat landet med stridande soldater ger oss ingen moralisk rätt att bestämma dess öde. Kanske makt skapar rätt ur historiskt perspektiv, men den *borde inte* skapa rätt; och det är en medborgerlig plikt att hävda det som ”borde vara”, oberoende av hur statsmännen uppför sig.

Detta är också en sanning som gäller för Kina, Sovjetunionen, England och alla de andra stormakterna. Att låta Vietnams framtid bestämmas av dessa utomstående makter vid en internationell konferens är lika mycket en kränkning av självbestämmande som överenskommelsen om Tjeckoslovariens öde mellan Hitler, Mussolini, Daladier och Chamberlain i München 1938.

... att fråga om USA är beredda att förhandla med Vietcong [FNL] verkar märkligt. Frågan är snarare om Vietcong borde vara villiga att förhandla med USA? Med utgångspunkt från moraliska principer borde de inte vara det; med utgångspunkt från den militära verkligheten kan de bli tvungna. Men det är den förtryckande makten från vårt land som tvingar fram brottet mot denna moraliska princip, och det är en plikt för amerikanska medborgare – oavsett maktens verklighet – att försöka pressa regeringsmakten mot vad som är rätt.”

Och Chomsky skrev i sin essä från 1970, *After Pinkville*:

”Den 15 oktober 1965 deltog uppskattningsvis 70.000 personer i storskaliga antikrigsdemonstrationer. Demonstranterna fick höra vädjanden om ett stopp för bombningarna av Nordvietnam och för en seriös förpliktelse till förhandlingar, som ett svar till erbjudandet om förhandlingar från Nordvietnam och FN:s strävanden att nå en uppgörelse om kriget...

I senaten fördömde senator Mansfield den ’känsla av yttersta ansvarslöshet’ som demonstranterna uppvisat...

I en viss mening hade senator Mansfield rätt när han talade om den känsla av yttersta ansvarslöshet som demonstranterna uppvisat. De borde ha krävt, inte ett slut på bombningarna av Nordvietnam och förhandlingar, utan ett fullständigt och omedelbart tillbakadragande av alla amerikanska trupper och materiel – ett slut på varje våldsam inblandning i de interna förhållandena i Vietnam och varje annan nation. De borde ha krävt inte bara att USA ska lyda internationell lag och sina egna avtalsenliga skyldigheter – alltså omedelbart dra sig ur Vietnam; men de borde också ha utövat sin rätt och plikt att stå emot det statliga våldet som var lika brutalt i praktiken som det var illegalt principiellt.

[I slutet av 1967] hade de som inte krävt något mer än ett slut av bombningen av Nordvietnam och en förpliktelse att förhandla fått se sina krav förverkligade och tystnat.

Dessa krav var emellertid alltid irrelevanta. Vad beträffar förhandlingar finns det egentligen väldigt lite att förhandla om. Så länge som en amerikansk ockupationsarmé är kvar i Vietnam kommer kriget att fortsätta. Tillbakadragande av amerikanska trupper måste vara en ensidig handling, på samma sätt som invasionen av Vietnam av den amerikanska regeringen var en ensidig handling från början. De som krävt ’förhandlingar nu’ bedrog sig själva och andra, precis som de som nu kräver ett eldupphör som lämnar kvar en amerikansk expeditionstyrka i Vietnam vägrar se verkligheten.”

En del grupper, som Progressive Labor Party², fördömde Hanoi för att de gick med på samtal och Parisavtalet. Men den dominerande radikala ståndpunkten var att även om USA inte har någon moralisk rätt att förhandla så var det upp till vietnameserna, och inte renläriga utomstående, att avgöra när priset för att kämpa tvingade dem att sätta sig vid förhandlingsbordet och göra eftergifter. Vänstern var kritisk mot Moskva och Beijing för att de pressade Hanoi att göra eftergifter 1954, men ansåg att DRV hade all rätt att göra eftergifter när det valde att

² Progressive Labor Party, PLP, är ett vänsterstalinistiskt sekteristiskt parti i USA (själva betecknar de sig som ett anti-revisionistiskt marxist-leninistiskt parti). Fram till våren 1971 stödde PLP Kina i dess konflikt med Sovjetunionen. Brytningen motiverades främst med högervridningen i Kinas utrikespolitik (bl a närmandet till USA).

göra så. Vänstern välkomnade också FN:s och andras internationella diplomati som skulle kunna leda till USA:s tillbakadragande, samtidigt som man förblev uppmärksam på stormakternas försök att pressa Vietnam till en uppgörelse.

Ifrågasättande av analogin med Vietnam

En del kanske argumenterar att anledningen till att stödja Vietnams rätt att försvara sig och ta emot vapen utifrån, men inte Ukrainas, är att den förstnämnda var en vänsterregim och den senare en nyliberal.

Det stämmer att många inom vänstern i Vietnamrörelsen ansåg att DRV och FNL förkroppsligade deras marxistiska, socialistiska ideal. Andra hade inga illusioner om Ho Chi Minhs auktoritära regim, inklusive hans skolning från Stalin och Mao och hans brutala behandling av de vietnamesiska trotskisterna och anarkisterna. Men trots skillnader vad beträffar regimens natur ansåg antikrigsrörelsen som helhet att Vietnam hade rätt att försvara sig mot stormaktens aggression. Rörelsen stod solidarisk med Vietnams kamp för oberoende, även när det var kritisk mot dess regering.

I allmänhet har detta varit vänsterns position genom åren. Kampen för oberoende och självbestämmande för många kolonier, halvkolonier och tidigare kolonier understöddes av vänstern, även när kampen inte leddes av vänsterkrafter. När Italien attackerade Haile Selassies Etiopien 1935 var den senare en fullständigt odemokratisk stat. Inte desto mindre manade alla sektorer inom vänstern till stöd för dem. Trots att Sovjetunionen som önskade en allians med Italien vid den tiden vacklade, påstod USA:s kommunistiska parti sig ”använda all kraft åt att bygga en massrörelse till försvar av Etiopien mot ett bestialiskt fascistiskt angrepp”, enligt partiledaren Earl Browder. Trotskij och hans anhängare manade till stöd för Etiopiens rättvisa motståndskamp. På samma sätt kan man stödja Ukraina i dess rättvisa kamp mot aggression, en kamp som verkar ha ett brett stöd från det ukrainska folket, utan att därför behöva skriva under på den ukrainska regeringens inrikespolitik.

Ett annat argument till varför analogin Ukraina-Vietnam inte fungerar är att vänsterns främsta förpliktelse är att kämpa mot den egna regeringens missgärningar, och att den amerikanska vänstern därför borde opponera sig mot USA-imperialismen i båda krigen. Men fast USA:s vänster förstås alltid bör gå emot USA:s imperialism, betyder det inte att de i varje situation borde stå i opposition mot USA:s regering. Till exempel när USA:s regering – naturligtvis av egna motiv – slutligen pressade Nederländerna att avsluta sin koloniala regim i Indonesien 1949, opponerade sig inte vänstern, och *borde inte* heller har opponerat sig, mot Washingtons ståndpunkt. Och vem skulle förneka stöd till den kurdiska rörelsen i Syrien mot turkiska attacker bara för att USA:s regering också stöder kurderna?

Vad beträffar den ryska vänstern kan internationalism knappast betyda att den ska verka för att hejda den ryska invasionen av Ukraina, medan den amerikanska vänstern ska arbeta för att förvägra vapen till de ukrainska offren för den ryska invasionen. Vapen från väst till Ukraina gör inte Ukrainas rätt till självförsvar mindre legitim än vad ryska vapen diskrediterade Vietnams sak.

Sedan slutet av Andra världskriget har vänstern både i USA och internationellt slutit upp bakom den kamp som förts av folk som lever i kolonier och nykolonier. Men idag, mest på grund av bristande information och förståelse, har samma stöd inte utsträckts till Ukraina, som är lika mycket en tidigare koloni som någon av de andra.

1991 röstade Ukrainas medborgare med överväldigande majoritet för oberoende från Sovjetunionen. Ungefär 32 miljoner registrerade väljare (84 procent av de röstberättigade) deltog i folkomröstningen, och över 90 procent av dem röstade ”Ja”. Självständigheten stöddes av över 80 procent av befolkningen i varje region i landet, inklusive Donetsk och Luhansk, med

undantag bara för Krim (54 procent) och Sevastopol (57 procent). Denna känsla av ukrainsk nationalism kan ha minskat något under de följande tre decennierna till följd av de ekonomiska prövningarna. Men den fick en kraftig förstärkning 2014 som ett resultat av Vladimir Putins aggression och har växt sig mycket starkare inför skräckupplevelserna under Rysslands fullskaliga invasion.

Som vänstern gjort i nästan alla tidigare fall av kamp för kolonial frigörelse, bör den även i detta fall stå på befrielseörelsens sida. På 1960- och 1970-talet sa vänstern när det gällde Vietnam: ”Ut nu!” Och idag borde vi rikta samma paroll mot Putin: ”Ut nu!”

Översättning: *Jan Czajkowski*

Lästips

Gilbert Achcar: [Om kriget i Ukraina](#) (mars 2022)

H. Hawkins & F Fuentes: [Anti-imperialism innebär stöd till det ukrainska folkets kamp för nationell befrielse](#)

David Ost: [Ingen vänsteruppfattning kan rättfärdiga Putins attack på Ukraina](#) (mars 2022)

Red. för *Against the Current*: [Klarhet om Ukraina](#) (november 2022)

Catherine Samary: [Mot Rysslands angreppskrig, och om behovet av en vänster utan koloniala skygglappar](#)

Chris Slee: [Östra Ukraina och dess komplexa historia](#) (oktober 2022)

Achain Vanaik: [Vänsterns splittring i Ukraina-frågan](#)

Volodja Vagner: [Svenska vänstern och kriget i Ukraina](#) – betraktelse utifrån (augusti 2022)